

Eisen aan gemeentelijke Cloudvoorzieningen

Kaderstelling, handreiking, basis-bestek

Handreiking

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Doel en Reikwijdte	3
1.2	Positionering binnen het gemeentelijk instrumentarium	3
1.3	Documentopbouw / leeswijzer	4
2	Strategisch Kader	5
2.1	Gemeentelijke dienstverlening als uitgangspunt	5
2.2	Publieke waarden: continuïteit, databeschikbaarheid en veiligheid	5
2.3	Dreigingen en structurele kwetsbaarheden	5
2.4	Noodzaak van autonomie	6
2.5	Noodzaak van soevereiniteit	6
2.6	Autonomie en soevereiniteit als middel	6
2.7	Dimensies van soevereiniteit	6
2.8	Vertaling naar beheersing	7
3	Risico's en maatregelen	8
3.1	Overzicht van risico's en maatregelen	8
4	Handleiding voor PvE	12
4.1	Doel en gebruik van deze handleiding	12
4.2	Stap 1: bepaal Beveiligingsniveau	12
4.3	Stap 2: bepaal de relevante beheersmaatregelen	12
4.4	Stap 4: Bepaal het Soevereiniteitsniveau	13
4.5	Bepaal de EMVI-criteria	14
5	Bijlage: Risico's nader toegelicht	15
6	Bijlage: Beheersingsmaatregelen nader toegelicht	20
6.1	Cluster 1 – Afhankelijkheid en marktstructuur	20
6.2	Cluster 2 – Portabiliteit en lock-in	22
6.3	Cluster 3 – Juridische soevereiniteit	23
6.4	Cluster 4 – Toekomstvastheid en migratie	25
6.5	Cluster 5 – Governance en functiescheiding	26
6.6	Cluster 6 – Continuïteit	27
6.7	Cluster 7 – Dataherstel en databeschikbaarheid	29
6.8	SaaS-specifiek	30
6.9	PaaS/IaaS-specifiek	33
7	Bijlage: BBN beveiligingsniveau's	36
8	Bijlage: Soevereiniteitsniveaus GEMMA	40
9	Bijlage: Begrippenlijst	42
10	Bijlage PvE Gemeentelijke Cloud	46
11	Bijlage EMVI Gemeentelijke Cloud	49

1

Inleiding

1.1 Doel en Reikwijdte

Dit document beschrijft het Gemeentelijk Cloudbeleid en vormt het kader waarbinnen gemeenten clouddiensten verwerven, ontwikkelen en beheren. Het document bevat de generieke uitgangspunten, eisen en richtlijnen die van toepassing zijn op alle vormen van cloudgebruik binnen gemeenten.

Deze kaders gelden voor:

- Software-as-a-Service (SaaS), zowel standaard marktproducten als gemeentelijke oplossingen
- Platform- en infrastructuurdiensten (PaaS en IaaS)
- Cloudoplossingen die in eigen datacenters (on-premise) worden gerealiseerd

De in dit document opgenomen bepalingen vormen gezamenlijk de **generieke Programma van Eisen (PvE)** voor gemeentelijke cloudvoorzieningen. Deze PvE-bepalingen omvatten:

- inhoudelijke eisen en randvoorwaarden
- wensen ten aanzien van kwaliteit en toekomstbestendigheid
- contractuele borging richting leveranciers

Deze bepalingen zijn verplicht toe te passen bij:

- de inkoop en aanbesteding van clouddiensten
- de ontwikkeling en exploitatie van eigen cloudomgevingen

Hiermee wordt geborgd dat alle gemeentelijke cloudoplossingen voldoen aan een uniform en consistent normenkader.

1.2 Positionering binnen het gemeentelijk instrumentarium

Dit document is een kaderstellend beleidsdocument dat richting geeft aan de wijze waarop gemeenten omgaan met cloudvoorzieningen. Het beschrijft de uitgangspunten, risico's en maatregelen die bepalend zijn voor het verantwoord inzetten van cloudtechnologie binnen de gemeentelijke context.

Het Gemeentelijk Cloudbeleid staat niet op zichzelf, maar maakt onderdeel uit van een bredere interbestuurlijke ontwikkeling. Om te voorkomen dat elke gemeente afzonderlijk invulling geeft aan het gebruik van cloudvoorzieningen, is dit document opgesteld vanuit een collectieve benadering. Gemeenten werken hierin samen met andere overheden binnen het gezamenlijke programma van de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS).

Binnen dit kader wordt toegewerkt naar een samenhangende digitale overheid, waarin overheden onderling en met private partijen samenwerken in ketens. Door gemeenschappelijke uitgangspunten en eisen te hanteren, wordt geborgd dat deze ketens bestaan uit consistente en robuuste schakels. Dit voorkomt versnippering en draagt bij aan de betrouwbaarheid, veiligheid en interoperabiliteit van de digitale overheid als geheel. Daarnaast wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de bredere Europese context. Het gemeentelijk cloudbeleid sluit aan bij geldende Europese kaders en richtlijnen en draagt bij aan de ontwikkeling van een versterkte Europese digitale infrastructuur. Hiermee wordt niet alleen nationale, maar ook Europese samenhang en weerbaarheid bevorderd.

Tegelijkertijd staan gemeenten voor concrete uitvoeringsopgaven. In de praktijk is er een voortdurende noodzaak om digitale infrastructuur te verwerven en te vernieuwen. Lopende contracten lopen af, systemen worden gemoderniseerd en nieuwe applicatieve concepten, zoals Common Ground, worden in productie gebracht. Dit vraagt om duidelijke en direct toepasbare kaders voor cloudgebruik.

Het in dit document beschreven gemeentelijk cloudbeleid vormt daarmee de gemeentelijke bijdrage aan een interbestuurlijk kader voor cloudbeleid. Het biedt gemeenten houvast bij het maken van keuzes, terwijl tegelijkertijd wordt aangesloten bij bredere nationale en Europese ontwikkelingen.

De verdere operationalisering vindt plaats via:

- een separaat document met PvE- en EMVI-bepalingen, waarin de eisen concreet zijn uitgewerkt en genummerd: PvE en EMVI gemeentelijke cloud.
- de “Handreiking voor cloudbestellingen”, die gemeenten ondersteunt bij het toepassen van de eisen in concrete aanbestedingen en implementaties

Deze combinatie van beleid, normen en praktische hulpmiddelen zorgt voor een samenhangend en toepasbaar geheel.

1.3 Documentopbouw / leeswijzer

Dit document is opgebouwd van strategie naar praktische toepassing. Hoofdstuk 1 introduceert het doel, de reikwijdte en de positionering van het gemeentelijk cloudbeleid. In hoofdstuk 2 wordt het strategisch kader geschetst, waarin publieke waarden, dreigingen en de noodzaak van autonomie en soevereiniteit centraal staan. Deze uitgangspunten worden in hoofdstuk 3 vertaald naar concrete risico's en bijbehorende beheersmaatregelen.

Hoofdstuk 4 biedt vervolgens een praktische handleiding om deze maatregelen risicogestuurd toe te passen bij cloudvraagstukken en aanbestedingen, via een stapsgewijze aanpak (BBN, maatregelen, soevereiniteit en EMVI). De bijlagen (hoofdstuk 5 t/m 10) bevatten nadere toelichtingen op risico's, maatregelen, beveiligings- en soevereiniteitsniveaus, evenals definities en bronverwijzingen.

Het document kan zowel integraal worden gelezen als gericht worden geraadpleegd per onderdeel, afhankelijk van de rol en informatiebehoefte van de lezer.

2

Strategisch Kader

2.1 Gemeentelijke dienstverlening als uitgangspunt

Gemeenten voeren essentiële publieke taken uit op het gebied van dienstverlening aan burgers en ondernemers. Deze taken omvatten onder meer burgerzaken, het sociaal domein, openbare orde en veiligheid en vergunningverlening.

De uitvoering van deze taken is in toenemende mate afhankelijk van digitale systemen en gegevensverwerking. De digitale infrastructuur waarop deze processen draaien is daarmee niet langer ondersteunend, maar vormt een integraal onderdeel van de gemeentelijke dienstverlening.

Dit betekent dat verstoringen in digitale systemen direct kunnen leiden tot verstoringen in publieke dienstverlening en daarmee tot maatschappelijke impact. Digitale infrastructuur moet daarom worden beschouwd als kritische publieke infrastructuur.

2.2 Publieke waarden: continuïteit, databeschikbaarheid en veiligheid

De digitale ondersteuning van gemeentelijke taken moet voldoen aan een aantal fundamentele publieke waarden.

In de eerste plaats is bedrijfscontinuïteit essentieel. Gemeentelijke processen moeten onder alle omstandigheden kunnen doorgaan. Verstoring van digitale systemen mag niet leiden tot langdurige onderbreking van dienstverlening.

Daarnaast is databeschikbaarheid cruciaal. Gegevens moeten beschikbaar, volledig en correct zijn op de momenten dat zij nodig zijn. Tevens moet worden geborgd dat gegevens herstelbaar zijn bij incidenten of calamiteiten.

De derde pijler betreft informatiebeveiliging, die wordt vormgegeven langs de aspecten beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid (BIV).

Deze drie elementen vormen gezamenlijk de basis voor het handelen van gemeenten in het digitale domein.

2.3 Dreigingen en structurele kwetsbaarheden

In het huidige digitale en geopolitieke landschap worden deze publieke waarden onder druk gezet door een aantal structurele ontwikkelingen.

De cloudmarkt wordt gekenmerkt door een sterke concentratie van aanbieders, waardoor afhankelijkheden ontstaan van een beperkt aantal grote partijen. Daarnaast hebben veel aanbieders een internationale positie, waardoor buitenlandse wetgeving invloed kan hebben op toegang tot data en systemen. Tegelijkertijd nemen cyberdreigingen en geopolitieke spanningen toe, wat de kwetsbaarheid van digitale infrastructuren vergroot. Deze ontwikkelingen leiden tot risico's voor de continuïteit, veiligheid en controle over gemeentelijke digitale voorzieningen.

2.4 Noodzaak van autonomie

Om deze risico's het hoofd te bieden, is het noodzakelijk dat gemeenten beschikken over voldoende autonomie.

Autonomie betreft de mate waarin gemeenten zelfstandig keuzes kunnen maken over hun digitale infrastructuur. Dit omvat onder meer de mogelijkheid om leveranciers te selecteren of te vervangen, systemen aan te passen en regie te voeren over de inrichting en werking van de digitale omgeving.

Een hoge mate van autonomie vergroot de flexibiliteit van gemeenten en verkleint de afhankelijkheid van individuele partijen. Dit draagt direct bij aan de weerbaarheid van de digitale infrastructuur.

2.5 Noodzaak van soevereiniteit

Naast autonomie is ook soevereiniteit een cruciale randvoorwaarde.

Soevereiniteit heeft betrekking op de mate waarin gemeenten beschermd zijn tegen ongewenste externe invloeden op hun digitale infrastructuur. In het bijzonder gaat het om het beperken van de kans dat externe, waaronder statelijke, actoren de bedrijfsvoering verstoren of ongeautoriseerde toegang verkrijgen tot gegevens.

De borging van soevereiniteit draagt daarmee direct bij aan de bescherming van publieke waarden en de continuïteit van dienstverlening.

2.6 Autonomie en soevereiniteit als middel

Gemeenten streven ernaar maximale controle te behouden over data, systemen en processen, afhankelijkheden van individuele leveranciers te minimaliseren en kritieke dienstverlening onder alle omstandigheden te kunnen continueren.

Autonomie en soevereiniteit zijn in dit kader geen doel op zich, maar vormen noodzakelijke randvoorwaarden om deze doelstellingen te realiseren. Zij versterken de garanties op continuïteit en databeschikbaarheid en verminderen de kwetsbaarheid voor externe invloeden.

Gemeenten streven naar digitale autonomie en soevereiniteit, waarbij zij:

- maximale controle houden over data, systemen en processen
- afhankelijkheden van individuele leveranciers minimaliseren
- kritieke dienstverlening onder alle omstandigheden kunnen continueren

2.7 Dimensies van soevereiniteit

Soevereiniteit manifesteert zich langs verschillende dimensies, die elk een specifiek aspect van controle en weerbaarheid adresseren.

De juridische dimensie heeft betrekking op de toepasselijke wet- en regelgeving en de mate waarin deze onder Europese jurisdictie valt. Dit omvat onder meer bescherming tegen de invloed van niet-Europese wetgeving en transparantie in eigendoms- en governance-structuren. Dit sluit aan bij het risico van afhankelijkheid van niet-Europese jurisdicties.

De operationele dimensie betreft de inrichting en beheersing van processen, inclusief de scheiding tussen regie en uitvoering en de mogelijkheid om dienstverlening voort te zetten bij verstoringen. Dit is nauw verbonden met risico's rondom continuïteit en governance.

De technische dimensie ziet op de architectuur en inrichting van systemen, waaronder het voorkomen van afhankelijkheden van specifieke technologieën of leveranciers (lock-in) en het gebruik van open standaarden ter bevordering van portabiliteit.

De data-dimensie betreft de controle over data zelf, inclusief eigendom, toegang, opslag en herstelbaarheid. Dit omvat onder meer het borgen van onafhankelijke back-upvoorzieningen en het voorkomen van afhankelijkheid van één partij voor dataherstel.

2.8 Vertaling naar beheersing

De combinatie van publieke waarden, risico's en de noodzaak tot autonomie en soevereiniteit vormt de basis voor het gemeentelijk cloudbeleid.

Hieruit volgen concrete beheersmaatregelen die zijn gericht op:

- het beperken van afhankelijkheden
- het vergroten van controle en transparantie
- het borgen van continuïteit en herstelbaarheid

Deze maatregelen worden in de volgende hoofdstukken verder uitgewerkt en vormen uiteindelijk de basis voor de generieke PvE-bepalingen die gemeenten hanteren bij cloudoplossingen.

3

Risico's en maatregelen

Dit hoofdstuk beschrijft de risico's die zijn gemoeid met cloud en de risico-mitigerende maatregelen, in termen van eisen, wensen en contractuele borging. Deze maatregelen zijn ingedeeld naar algemeen geldende (aangeduid als G), SaaS-specifiek (aangeduid als S) en PaaS/IaaS-specifiek (aangeduid als P).

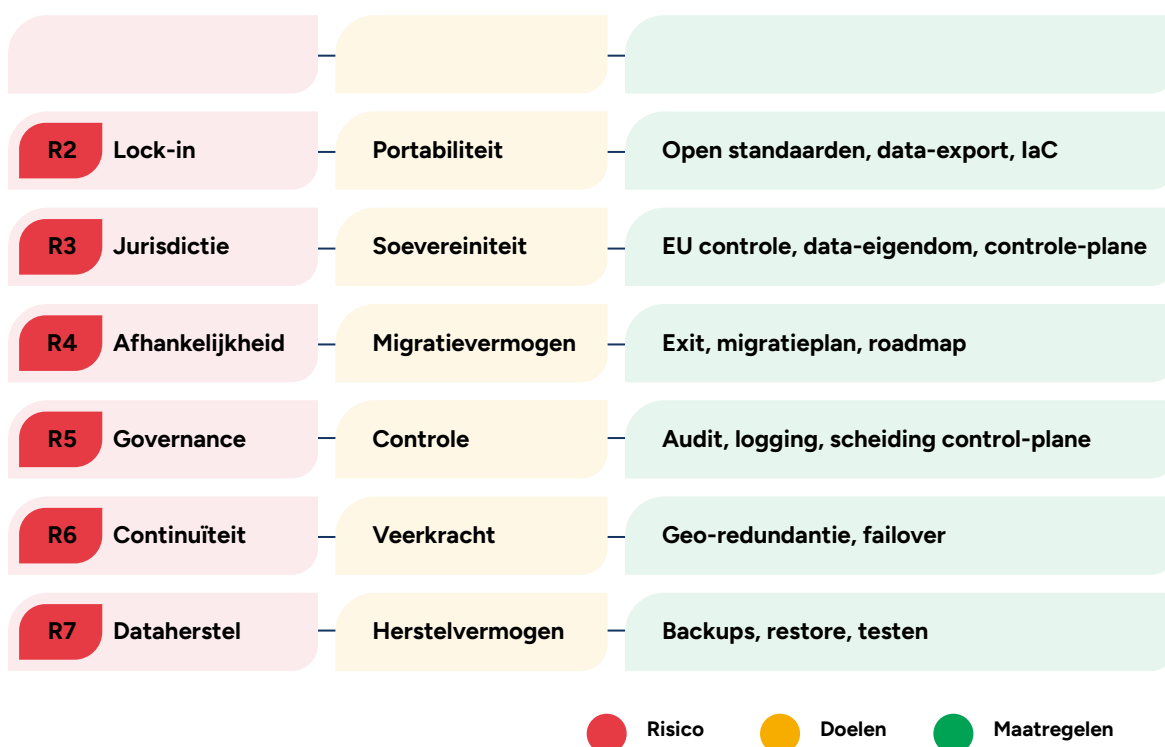
In paragraaf 1 is het overzicht opgenomen van de risico, de bijbehorende duiding en de maatregelen die bijdragen aan de beheersing daarvan, uitgesplitst naar generieke, SaaS- en PaaS/IaaS-specifieke eisen.

De in dit hoofdstuk uitgewerkte risico's, maatregelen leiden tot een samenhangende set uitgangspunten voor gemeentelijke cloudvoorzieningen:

- Gemeenten streven naar maximale controle over data, systemen en processen en beperken afhankelijkheden van individuele leveranciers waar mogelijk.
- Gemeentelijke dienstverlening wordt zodanig ingericht dat continuïteit onder alle omstandigheden kan worden gewaarborgd.
- Digitale infrastructuur wordt ingericht volgens een multi-provider benadering, waarbij spreiding van leveranciers en technologieën wordt toegepast om risico's te beheersen.
- De Europese digitale infrastructuur vormt het uitgangspunt voor cloudtoepassingen, waarbij oplossingen binnen de Europese rechtsorde worden geprefereerd.
- In situaties waarin gebruik wordt gemaakt van mondiale aanbieders, wordt gestuurd op het beperken van afhankelijkheden en het realiseren van een aantoonbaar migratiepad naar Europese alternatieven.

3.1 Overzicht van risico's en maatregelen

In onderstaande afbeelding zijn de risico's, de doelstellingen en de maatregelen samengevat.

In onderstaande tabel zijn de risico, de bijbehorende duiding en de maatregelen die bijdragen aan de beheersing daarvan, uitgesplitst naar generieke, SaaS- en PaaS/IaaS-specifieke eisen.

In toelichting op de risico's is te vinden in hoofdstuk 5 en op de risico-beheersende maatregelen in hoofdstuk 6.

In het document PvE en EMVI Gemeentelijke Cloud zijn de maatregelen verder uitwerkt tot eisen, wensen en contractuele borging.

ID	Risico	Risico-adressering	Risico-beheersingsmaatregel
R1	<u>Concentratie</u> Concentratierisico en leveranciers-afhankelijkheid Concentratierisico en leveranciers-afhankelijkheid	Afhankelijkheid van één leverancier of ecosysteem en concentratie van kritieke functionaliteit bij een beperkt aantal aanbieders	<u>Algemeen:</u> G01 – Beperking leveranciersafhankelijkheid G02 – Multi-provider inzet G03 – Inzicht in ketenafhankelijkheden G04 – Spreiding van kritieke workloads G05 – Verkaveling van systemen en leveranciers
			<u>SaaS:</u> S07 – Continuïteit bij beëindiging S08 – Toegang tijdens migratie S09 – Lifecycle en roadmap transparantie (zie ook R4) S10 – Continuïteit bij faillissement
			<u>PaaS/IaaS:</u> P10 – Transparantie infrastructuur P11 – Parallele multi-stack inzet (continuïteit en uitwijkbaarheid)
R2	<u>Lock-in</u> Technologische lock-in en beperkte verplaatsbaarheid	Beperkte verplaatsbaarheid van systemen, data en configuraties, leidend tot hoge migratiekosten en afhankelijkheid van leveranciers-specifieke technologieën	<u>Algemeen:</u> G06 – Gebruik van open standaarden G07 – Volledige data-export inclusief metadata G08 – Toegang tot data en technische artefacten G09 – Contractueel vastgelegde exit- en migratievoorwaarden G10 – Vendor-agnostische architectuur
			<u>SaaS:</u> S01 – Scheiding data en applicatie S02 – Volledige data-export inclusief metadata S03 – Datamobiliteit zonder applicatie-afhankelijkheid
			<u>PaaS/IaaS:</u> P01 – Infrastructure as Code P02 – Volledige configuratietoegang P03 – Reproduceerbare omgevingen

ID	Risico	Risico-adres- ring	Risico-beheersingsmaatregel
R3	<u>Jurisdictie</u> Afhankelijkheid van niet-EU jurisdicties en digitale infrastructuren	Afhankelijkheid van niet EU jurisdicties en digitale infrastructuren, met risico op externe toegang, juridische beïnvloeding en geopolitieke afhankelijkheid	<u>Algemeen:</u> G11 – EU/EER-jurisdictie of gelijkwaardig beschermingsniveau G12 – Transparantie eigendomsstructuur en zeggenschap G13 – Data-eigendom bij gemeente G14 – Verplichting tot juridisch betwisten van datavorderingen G15 – EU-by-design als uitgangspunt G16 – Beperking inzet niet-EU leveranciers
			<u>SaaS:</u> S04 – Transparantie subverwerkers S05 – Toegangsbeperking leverancier S06 – Meldplicht wijziging subverwerkers
			<u>PaaS/laaS:</u> P04 – Control-plane binnen EU
R4	<u>Afhankelijkheid</u> Structurele afhankelijkheid door beperkte beschikbaarheid van Europese alternatieven	Structurele afhankelijkheid van niet EU oplossingen door beperkte beschikbaarheid van volwaardige Europese alternatieven en een gebrek aan effectieve migratiemogelijkheden	<u>Algemeen:</u> G17 – Geen contractuele blokkades voor migratie G18 – Recht op periodieke heroverweging G19 – Ondersteuning bij toetsing alternatieven G20 – Verplicht en toetsbaar migratieplan G21 – Tijdelijkheid niet-EU oplossingen
			<u>SaaS:</u> S09 – Lifecycle en roadmap transparantie (zie ook R1)
			<u>PaaS/laaS:</u> Geen aanvullende specifieke PaaS/laaS eisen
R5	<u>Governance</u> Onvoldoende functiescheiding en afhankelijkheid in governance	Onvoldoende functiescheiding tussen sturing, uitvoering en toezicht, en afhankelijkheid van leveranciers voor beheer van systemen en control-plane, waardoor transparantie, controle en onafhankelijke besluitvorming worden beperkt.	<u>Algemeen:</u> G22 – Onafhankelijk audit- en toezichtrecht G23 – Transparantie in logging en processen G24 – Geen beperkingen op toezicht G25 – Scheiding control-plane en uitvoering
			<u>SaaS:</u> Geen aanvullende specifieke SaaS eisen
			<u>PaaS/laaS:</u> P05 – Onafhankelijk beheer mogelijk P06 – Logging en monitoring

ID	Risico	Risico-adres- ring	Risico-beheersingsmaatregel
R6	<u>Continuïteit</u> Onvoldoende operationele continuïteit bij verstoringen	Risico op uitval van dienstverlening bij verstoringen door onvoldoende spreiding, uitwijkcapaciteit en herstelvoorzieningen	<u>Algemeen:</u> G26 – Contractuele borging continuïteit en incidentrespons G27 – Periodieke tests van herstel- en uitwijkscenario's G28 – Verplichte informatievoorziening bij verstoringen G29 – Geo-redundantie G30 – Topografische spreiding G31 – Crisis- en escalatieprocedures
			<u>SaaS:</u> S07 – Continuïteit bij beëindiging S08 – Toegang tijdens migratie
			<u>PaaS/IaaS:</u> P09 – Onafhankelijk herstel mogelijk
R7	<u>Dataherstel</u> Onvoldoende borging van data-beschikbaarheid en herstel	Onvoldoende borging van data-beschikbaarheid en herstel, leidend tot risico op dataverlies en grootschalige impact bij datacompromittering	<u>Algemeen:</u> G32 – Inzicht in back-up- en herstelprocessen G33 – Geen afhankelijkheid van één leverancier voor herstel G34 – Scheiding van back-up- en productieomgeving G35 – Aantoonbaar geteste herstelprocedures G36 – Data shattering G37 – Onafhankelijke restore mogelijkheid G38 – Aantoonbaar herstel buiten leverancier
			<u>SaaS:</u> Geen aanvullende specifieke SaaS eisen
			<u>PaaS/IaaS:</u> P09 – Onafhankelijk herstel mogelijk

4

Handleiding voor PvE

4.1 Doel en gebruik van deze handleiding

Deze handleiding ondersteunt gemeenten bij het toepassen van het Programma van Eisen (PvE) op concrete cloudvraagstukken en aanbestedingen.

Het PvE bevat een omvangrijke set maatregelen. Niet elke maatregel is echter in gelijke mate relevant voor elke toepassing. Daarom is een risicogestuurde toepassing noodzakelijk.

De kern van deze handleiding is:

Bepaal eerst de classificatie van de workload of toepassing, en pas vervolgens de passende maatregelen toe.

Hiermee wordt voorkomen dat:

- lichte toepassingen onnodig zwaar worden ingericht
- kritische systemen onvoldoende beschermd zijn

4.2 Stap 1: bepaal Beveiligingsniveau

De toepassing van het Cloud-PvE begint bij het bepalen van de classificatie van het digitaal te ondersteunen bedrijfsproces en de dataverzameling. Hierbij wordt de BIV-classificeringsmethode gehanteerd:

- Beschikbaarheid (B) → hoe kritisch is het proces voor dienstverlening en hoe kritisch is de applicatie/voorziening die het proces ondersteund
- Integriteit (I) → hoe belangrijk is correctheid van de gegevens die in de applicatie/voorziening worden opgeslagen en beheerd
- Vertrouwelijkheid (V) → hoe gevoelig zijn de gegevens die in de applicatie/voorziening worden opgeslagen en beheerd

Hieruit volgen beveiligingsscores. De hoogste score bepaalt het minimale beveiligingsniveau, uitgedrukt in 'basisbeveiligingsniveau' (BBN)

4.3 Stap 2: bepaal de relevante beheersmaatregelen

Bepaal aan de hand van onderstaande overzichten welke beheersmaatregelen gelden voor bij het betreffende beveiligingsniveau. In het spreadsheet 'PvE en EMVI gemeentelijke cloud' zijn vervolgens de eisen te vinden die dan kunnen worden meegenomen in het PvE. Onderstaand is per BBN is aangegeven welke maatregelen daarbij minimaal zijn vereist en welke maatregelen gewenst zijn. Samenvattend liggen daarbij de volgende accenten:

ID	Risico-niveau	Kenmerk	Doel	Architectuur
BBN1	Laag risico	Rebuild mogelijk	continuïteit en herstelbaarheid (basisniveau)	cold/warm standby
BBN2	Middel risico	Snelle activatie	continuïteit en herstelbaarheid (geborgd)	warm standby
BBN3	Hoog risico	Direct overschakelen	continuïteit en soevereiniteit	active-active

Het onderstaand overzicht geeft aan welke cloud gerelateerde risico's en bijbehorende beheersmaatregelen van toepassing zijn op welk BBN niveau. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen vereiste maatregelen, die als knock-out moeten worden meegenomen in een aanbesteding, en wenselijke maatregelen. In hoofdstuk 7 zijn de BBN-niveaus nader toegelicht.

Tevens is hierbij onderscheid gemaakt tussen SaaS en PaaS/IaaS.

BBN t/m niveau	Primaire risico's	Neven t/m geschikte risico's	Vereiste maatregelen bij SaaS, PaaS/IaaS	Aanvullend vereist bij SaaS	Aanvullend vereist bij PaaS/IaaS	Gewenste maatregelen bij SaaS, PaaS/IaaS	Aanvullend gewenst bij SaaS	Aanvullend gewenst bij PaaS/IaaS
BBN1	R6, R7	R1, R2, R4, R5	G26 t/m G31, G32 t/m G38	Geen	Geen	G01 t/m G10, G17 t/m G25	S01 t/m S03, S07 t/m S10	P07 t/m P09, P11
BBN2	R1, R2, R4, R5, R6, R7	R3	G01 t/m G10, G17 t/m G38	S01 t/m S03, S7 t/m S10,	P01 t/m P03, P07 t/m P09, P11	G11 t/m G16,	S04 t/m S06,	P04 t/m P06
BBN3	R1 t/m R7 (alle risico's)	Geen	G01 t/m G38	S01 t/m S10,	P01 t/m P11	Geen	Geen	Geen

4.4 Stap 4: Bepaal het Soevereiniteitsniveau

Om proportionele eisen te stellen aan cloudvoorzieningen, wordt gebruik gemaakt van een indeling in soevereiniteitsniveaus conform de GEMMA. In hoofdstuk

Bepaal aan de hand van deze soevereiniteitsniveaus welke aanscherpingen nog noodzakelijk zijn op de in stap 2 bepaalde beheersingsmaatregelen.

De soevereiniteitsniveaus bepalen:

- welke cloudvorm is toegestaan
- welke aanvullende eisen gelden
- welk risiconiveau acceptabel is

Niveau	Naam	Beschrijving	Bijpassend GEM-MA-domein	Toegestane cloud
S1	Hoog geclassificeerd	Kritieke overheidstaken, staatsveiligheid, crisisbeheersing	Openbare orde, zoals crisismanagement	Volledig soeverein, strikt gecontroleerd

Niveau	Naam	Beschrijving	Bijpassend GEM-MA-domein	Toegestane cloud
S2	Soevereine overheidscloud	Gegevens met hoge vertrouwelijkheid (persoonsgegevens, sociale domein)	Sociaal domein, zoals jeugdzorg en Wmo	EU-overheidscloud
S3	EU/NL cloud met eisen	Bedrijfsvoering, generieke processen	Bedrijfsvoering, zoals HR en financiën	EU-cloud met aanvullende eisen
S4	Marktcoud (hyperscaler)	Algemene applicaties, lage gevoeligheid	Generieke tools, zoals publieke websites	Commerciële cloud toegestaan

4.5 Bepaal de EMVI-criteria

Bepaal de EMVI-criteria aan de hand van het spreadsheet 'PvE en EMVI gemeentelijke cloud'.

Hanteer een weging langs volgende tabel.

BBN	Belangrijkste EMVI
BBN1	Portabiliteit (R2)
BBN2	Continuïteit + Governance (R5/R6)
BBN3	Continuïteit + Soevereiniteit (R3/R6/R7)

5

Bijlage:

Risico's nader toegelicht

R1 – Concentratierisico en leveranciersafhankelijkheid

Uitleg risico

De markt voor clouddiensten wordt gekenmerkt door een hoge mate van concentratie, waarbij een beperkt aantal aanbieders een dominante positie inneemt. Hierdoor ontstaat het risico dat gemeenten afhankelijk worden van één leverancier of één technologisch ecosysteem.

Deze afhankelijkheid kan zich manifesteren op verschillende niveaus:

- technisch (bijvoorbeeld door gebruik van leveranciersspecifieke oplossingen)
- contractueel (zoals exclusiviteitsclausules)
- Organisatorisch (door beperkte alternatieven in de keten)

In sommige cloudmodellen, met name commerciële SaaS-oplossingen, is afhankelijkheid van één leverancier inherent aan het leveringsmodel. In deze gevallen kan het risico niet volledig worden voorkomen, maar dient dit actief te worden beheerst.

Impact van het risico

Dit risico kan zich manifesteren door technische storingen, economische discontinuïteit of geopolitieke ontwikkelingen, waarbij meerdere gemeentelijke processen gelijktijdig worden geraakt. Dit kan leiden tot grootschalige verstoringen van dienstverlening en een verminderde bestuurlijke handelingsvrijheid.

Dit risico kan leiden tot:

- grootschalige verstoringen in de gemeentelijke dienstverlening bij uitval van een leverancier
- verminderde onderhandelingspositie
- beperkte flexibiliteit bij wijzigingen of uitbreidingen
- keteneffecten (cascade failures) bij verstoringen

Dit beperkt de operationele soevereiniteit en vormt een direct risico voor de continuïteit van gemeentelijke dienstverlening.

Richting voor beheersing

Gemeenten beperken afhankelijkheden waar mogelijk en nemen gerichte maatregelen wanneer afhankelijkheid niet kan worden voorkomen.

Dit omvat de volgende maatregelen:

- spreiding van leveranciers en systemen
- verkaveling van functionaliteiten en workloads over meerdere omgevingen
- volledig inzicht in ketenafhankelijkheden
- aanvullende waarborgen bij SaaS-oplossingen, inclusief exit-voorzieningen, data-portabiliteit en continuïteitsmaatregelen zoals escrow

Effect van de beheersing

Deze maatregelen verminderen de kans dat verstoringen bij één leverancier leiden tot volledige uitval, versterken de onderhandelingspositie van gemeenten en vergroten de weerbaarheid van digitale infrastructuren.

R2 – Technologische lock-in en beperkte verplaatsbaarheid

Uitleg risico

Technologische lock-in ontstaat wanneer systemen, data en processen afhankelijk worden van specifieke leveranciers of technologieën, bijvoorbeeld door gebruik van propriëtaire standaarden of gesloten ecosystemen.

Hierdoor wordt het moeilijk of kostbaar om:

- systemen te migreren
- data te hergebruiken
- over te stappen naar alternatieve oplossingen

Impact van het risico

Lock-in leidt tot:

- hoge migratiekosten
- beperkte flexibiliteit
- afhankelijkheid van de roadmap van de leverancier
- belemmering van innovatie

Dit beperkt de technische soevereiniteit en ondermijnt de mogelijkheid tot strategische sturing.

Richting voor beheersing

Gemeenten treffen maatregelen die portabiliteit en reproduceerbaarheid waarborgen.

Dit omvat de volgende maatregelen:

- toepassing van open en gedocumenteerde standaarden
- volledige exporteerbaarheid van data, inclusief metadata
- toegang tot alle relevante technische artefacten en configuraties
- contractueel geborgde exit- en migratievoorzieningen
- toepassing van Infrastructure as Code voor reproduceerbaarheid van omgevingen
- scheiding van data en applicatie, met name bij SaaS-oplossingen

Effect van de beheersing

Deze maatregelen waarborgen dat systemen en data verplaatsbaar blijven, verlagen migratiedrempels en versterken de flexibiliteit en strategische wendbaarheid van gemeenten.

R3 – Afhankelijkheid van niet Europese jurisdicties en digitale infrastructuur

Uitleg risico

Clouddiensten worden vaak geleverd door aanbieders die onderworpen zijn aan niet Europese wet- en regelgeving. Hierdoor kan toegang tot data of systemen worden gevorderd door externe partijen, waaronder statelijke actoren.

Daarnaast ontstaat een bredere afhankelijkheid van niet Europese digitale infrastructuur, wat de autonomie en handelingsvrijheid van gemeenten kan beperken.

Impact van het risico

Dit risico kan leiden tot:

- verlies van controle over data
- juridische onzekerheid
- aantasting van vertrouwelijkheid
- geopolitieke afhankelijkheid

Dit raakt zowel de juridische als strategische soevereiniteit van gemeenten.

Richting voor beheersing

Gemeenten treffen maatregelen gericht op het waarborgen van controle over data en infrastructuur.

Dit omvat de volgende maatregelen:

- borging van EU/EER-jurisdictie
- transparantie in eigendom en governance-structuren
- contractuele borging van data-eigendom
- verplichting tot juridisch betwisten van datavorderingen
- toepassing van het principe "EU-by-design"
- beperking van inzet van niet Europese leveranciers

Effect van de beheersing

Deze maatregelen verminderen juridische en geopolitieke risico's en vergroten de zekerheid dat data en systemen onder Europese controle blijven.

R4 – Structurele afhankelijkheid door beperkte beschikbaarheid van Europese alternatieven

Uitleg risico

De beschikbaarheid van volwaardige Europese cloudoplossingen is beperkt. Hierdoor ontstaat structurele afhankelijkheid van niet Europese aanbieders, ook wanneer dit beleidsmatig onwenselijk is.

Impact van het risico

Dit leidt tot:

- langdurige afhankelijkheid van mondiale aanbieders
- beperkte beleidsvrijheid
- vertraging in de transitie naar Europese oplossingen

Richting voor beheersing

Gemeenten sturen actief op het verkleinen van deze afhankelijkheid.

Dit omvat de volgende maatregelen:

- het opstellen en hanteren van concrete migratiepaden naar Europese oplossingen
- het expliciet tijdelijk maken van niet Europese oplossingen
- het contractueel en technisch borgen van flexibiliteit en overstapmogelijkheden
- het actief monitoren van de markt op beschikbare Europese alternatieven

Effect van de beheersing

Deze maatregelen zorgen ervoor dat afhankelijkheid niet alleen wordt beheerst, maar ook structureel wordt verminderd en dat gemeenten kunnen toewerken naar een meer soevereine digitale infrastructuur.

R5 – Onvoldoende functiescheiding en afhankelijkheid in governance

Uitleg risico

Wanneer leveranciers verantwoordelijk zijn voor zowel levering, beheer als controle van systemen, ontstaat onvoldoende functiescheiding tussen sturing, uitvoering en toezicht. Dit geldt in versterkte mate wanneer leveranciers de control-plane beheren.

Impact van het risico

Dit kan leiden tot:

- beperkte transparantie
- verminderde controle
- belangenverstrengeling
- afhankelijkheid bij operationeel beheer

Dit raakt direct de bestuurlijke controle en operationele soevereiniteit.

Richting voor beheersing

Gemeenten borgen functiescheiding en onafhankelijke controle.

Dit omvat de volgende maatregelen:

- scheiding van sturing, uitvoering en toezicht (functiescheiding)
- onafhankelijk audit- en toezichtrecht
- volledige transparantie in logging en operationele processen
- mogelijkheid tot onafhankelijk beheer, inclusief scheiding van de control-plane

Effect van de beheersing

Deze maatregelen versterken de bestuurlijke controle, vergroten transparantie en maken het mogelijk om onafhankelijk toezicht en sturing uit te oefenen.

R6 – Onvoldoende operationele continuïteit bij verstoringen

Uitleg risico

Digitale infrastructuren kunnen worden verstoord door technische storingen, cyberincidenten of geopolitieke ontwikkelingen. Zonder adequate maatregelen kan dit leiden tot uitval van dienstverlening.

Impact van het risico

Dit kan leiden tot:

- stilstand van dienstverlening
- maatschappelijke ontwrichting
- verlies van vertrouwen

Richting voor beheersing

Gemeenten treffen maatregelen gericht op het waarborgen van continuïteit.

Dit omvat de volgende maatregelen:

- geo-redundantie en topografische spreiding van systemen
- inrichting van uitwijkscenario's en failovermechanismen
- periodieke tests van herstelprocedures
- inzet van parallelle multi-stack architecturen voor kritieke systemen
- inrichting van duidelijke crisis- en escalatieprocedures

Effect van de beheersing

Deze maatregelen vergroten de weerbaarheid tegen verstoringen en zorgen ervoor dat dienstverlening kan worden voortgezet, ook bij uitval van systemen of leveranciers.

R7 – Onvoldoende borging van databeschikbaarheid en herstel

Uitleg risico

Wanneer dataherstel afhankelijk is van één leverancier of onvoldoende is ingericht, bestaat het risico dat data niet tijdig of volledig kan worden hersteld. Daarnaast kan onvoldoende scheiding van data leiden tot grootschalige impact bij incidenten.

Impact van het risico

Dit kan leiden tot:

- dataverlies
- langdurige verstoringen
- integriteitsproblemen
- grootschalige impact bij datacompromittering

Richting voor beheersing

Gemeenten borgen dat data beschikbaar en herstelbaar blijft.

Dit omvat de volgende maatregelen:

- toepassing van multi-backupstrategieën
- scheiding van back-up- en productieomgevingen
- scheiding van datasets (data shattering)
- inrichting van onafhankelijke herstelmogelijkheden
- periodieke tests van herstelprocedures
- aantoonbaar herstel van data buiten de oorspronkelijke leverancieromgeving

6

Bijlage:

Beheersingsmaatregelen

nader toegelicht

In dit hoofdstuk worden de beheersmaatregelen nader toegelicht. De toelichting beschrijft de praktische invulling van de maatregel, terwijl de onderbouwing inzicht geeft in de bijdrage aan het beheersen van de geïdentificeerde risico's.

6.1 Cluster 1 – Afhankelijkheid en marktstructuur

G01 – Beperking leveranciersafhankelijkheid

Toelichting

Gemeenten voorkomen afhankelijkheid van één leverancier waar mogelijk door het inzetten van multi-vendor strategieën. Dit betekent dat meerdere cloudleveranciers gelijktijdig worden gecontracteerd en ingezet. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid om bij uitval, prestatieproblemen of contractuele beperkingen direct over te schakelen naar een alternatieve leverancier zonder herontwerp van de dienstverlening.

Hierbij geldt dat leveranciers:

- onafhankelijk opereren (geen gedeelde moederorganisatie)
- geen kritieke componenten delen, zoals control-plane of identityvoorzieningen

Indien afhankelijkheid inherent is aan de gekozen oplossing, met name bij SaaS, worden aanvullende maatregelen getroffen die deze afhankelijkheid mitigeren.

Onderbouwing

Leveranciersafhankelijkheid beperkt de handelingsvrijheid en vergroot risico's bij faillissement, prijsstijgingen of geopolitieke ontwikkelingen. Door leveranciers onafhankelijk naast elkaar in te zetten, wordt het risico van single points of failure verminderd. Bij SaaS-oplossingen is afhankelijkheid vaak onvermijdelijk, waardoor mitigatie via exit-, data- en continuïteitsmaatregelen noodzakelijk is.

G02 – Multi-provider inzet

Toelichting

Cloudoplossingen worden zodanig ontworpen dat kritieke workloads en gegevens worden verdeeld over minimaal twee cloudproviders en, waar relevant, meerdere technologiestacks (bijvoorbeeld CPU-architectuur of Kubernetes-distributie).

Onderbouwing

Multi-provider gebruik reduceert concentratierisico en voorkomt dat uitval van één leverancier of compromittering van één technologiestack leidt tot volledige uitval van dienstverlening.

G03 – Inzicht in ketenafhankelijkheden

Toelichting

Leveranciers verschaffen volledig inzicht in onderliggende infrastructuur, subleveranciers en afhankelijkheden in de keten. Dit omvat expliciet inzicht in mogelijke concentraties van kritieke componenten, zoals hardware, firmware, software of geografische locaties.

Onderbouwing

Zonder keteninzicht blijven verborgen concentratierisico's bestaan, bijvoorbeeld wanneer meerdere leveranciers feitelijk dezelfde infrastructuur gebruiken. Transparantie maakt het mogelijk deze afhankelijkheden actief te mitigeren.

G04 – Spreiding van kritieke workloads

Toelichting

Kritieke systemen en workloads worden verdeeld over meerdere omgevingen en leveranciers, zonder contractuele beperkingen op gecombineerde inzet.

Onderbouwing

Spreiding voorkomt dat één incident – technisch, organisatorisch of contractueel – alle dienstverlening simultaan raakt en draagt daarmee direct bij aan de continuïteit.

G05 – Verkaveling van systemen en leveranciers

Toelichting

Kritieke functionaliteit en data worden opgesplitst over minimaal twee logisch en organisatorisch gescheiden omgevingen of leveranciers.

Onderbouwing

Verkaveling voorkomt cascade failures, waarbij een verstoring zich door de gehele keten verspreidt, en verhoogt de weerbaarheid tegen storingen en cyberaanvallen.

6.2 Cluster 2 – Portabiliteit en lock-in

G06 – Gebruik van open standaarden

Toelichting

Digitale voorzieningen worden ingericht op basis van open en breed gedragen standaarden voor data, interfaces en integraties.

Onderbouwing

Open standaarden maken interoperabiliteit en migratie mogelijk en beperken afhankelijkheid van leveranciersspecifieke technologieën.

G07 – Volledige data-export inclusief metadata

Toelichting

Alle data, inclusief metadata, datamodellen en configuraties, is volledig exporteerbaar in open en gedocumenteerde formaten.

Onderbouwing

Zonder volledige exporteerbaarheid blijft migratie afhankelijk van leveranciers en is feitelijke overdraagbaarheid niet mogelijk.

G08 – Toegang tot data en technische artefacten

Toelichting

Gemeenten behouden toegang tot alle technische artefacten, waaronder Infrastructure-as-Code, CI/CD-configuraties, scripts, container images en documentatie.

Onderbouwing

Toegang tot deze artefacten is noodzakelijk om systemen zelfstandig te beheren, te migreren of opnieuw op te bouwen, ook door derden.

G09 – Contractueel vastgelegde exit- en migratievoorwaarden**Toelichting**

Exit- en migratievoorwaarden worden vooraf contractueel vastgelegd, inclusief ondersteuning van de leverancier.

Onderbouwing

Dit voorkomt blokkades bij beëindiging van contracten en waarborgt dat migratie uitvoerbaar blijft.

G10 – Vendor-agnostische architectuur**Toelichting**

Systemen worden zodanig ontworpen dat zij niet afhankelijk zijn van leveranciersspecifieke componenten.

Onderbouwing

Een vendor-agnostische architectuur maakt hervestiging in een andere omgeving mogelijk zonder significante herontwikkeling.

6.3 Cluster 3 – Juridische soevereiniteit**G11 – EU/EER-jurisdictie of gelijkwaardig beschermingsniveau****Toelichting**

Alle data, dienstverlening, beheeractiviteiten en control-plane componenten vallen onder Europese wetgeving of een gelijkwaardig beschermingsniveau.

Onderbouwing

Dit voorkomt ongewenste toegang tot data via niet Europese wetgeving en borgt naleving van Europese normen.

G12 – Transparantie eigendomsstructuur en zeggenschap

Toelichting

Leveranciers verschaffen volledig inzicht in eigendomsstructuren, zeggenschap en relevante juridische entiteiten.

Onderbouwing

Dit maakt inzichtelijk welke juridische regimes van toepassing zijn en voorkomt verborgen afhankelijkheid van niet Europese partijen.

G13 – Data-eigendom bij gemeente

Toelichting

Contractueel wordt vastgelegd dat alle data eigendom blijft van de gemeente, inclusief gebruiksrechten en toegang.

Onderbouwing

Dit waarborgt dat gemeenten volledige zeggenschap behouden over hun data, ongeacht de leverancier.

G14 – Verplichting tot juridisch betwisten van datavorderingen

Toelichting

Leveranciers zijn verplicht externe datavorderingen actief juridisch te betwisten en gemeenten hierover te informeren.

Onderbouwing

Dit verkleint de kans dat data zonder medeweten of controle van de gemeente wordt opgevraagd of verstrekt.

G15 – EU-by-design als uitgangspunt

Toelichting

Europese oplossingen vormen het uitgangspunt bij de inrichting van cloudvoorzieningen en architecturen.

Onderbouwing

Dit versterkt strategische autonomie en vermindert structurele afhankelijkheid van niet Europese infrastructuur.

G16 – Beperking inzet niet Europese leveranciers

Toelichting

Niet Europese leveranciers worden uitsluitend ingezet indien geen volwaardig Europees alternatief beschikbaar is.

Onderbouwing

Hiermee wordt structurele afhankelijkheid beperkt en wordt de ontwikkeling van Europese alternatieven gestimuleerd.

6.4 Cluster 4 – Toekomstvastheid en migratie

G17 – Geen contractuele blokkades voor migratie

Toelichting

Contracten bevatten geen bepalingen die migratie, overstap of beëindiging belemmeren.

Onderbouwing

Dit voorkomt langdurige afhankelijkheid en waarborgt flexibiliteit in de toekomst.

G18 – Recht op periodieke heroverweging

Toelichting

Gemeenten behouden het recht om dienstverlening periodiek te evalueren en te heroverwegen.

Onderbouwing

Dit ondersteunt strategische sturing en voorkomt langdurige contractuele lock-in.

G19 – Ondersteuning bij toetsing alternatieven

Toelichting

Leveranciers ondersteunen gemeenten bij het evalueren en testen van alternatieve oplossingen.

Onderbouwing

Dit maakt een realistische vergelijking mogelijk en voorkomt afhankelijkheid door informatiegebrek.

G20 – Verplicht en toetsbaar migratieplan

Toelichting

Voor oplossingen met afhankelijkheidsrisico's is een concreet en toetsbaar migratieplan beschikbaar.

Onderbouwing

Dit maakt toekomstige overstap uitvoerbaar en voorkomt dat afhankelijkheid structureel wordt.

G21 – Tijdelijkheid niet Europese oplossingen

Toelichting

Gebruik van niet Europese oplossingen wordt expliciet als tijdelijk aangemerkt.

Onderbouwing

Dit dwingt tot actieve afbouw van afhankelijkheid en voorkomt permanente lock-in.

6.5 Cluster 5 – Governance en functiescheiding

G22 – Onafhankelijk audit- en toezichtrecht

Toelichting

Gemeenten verkrijgen het recht om audits uit te laten voeren door onafhankelijke partijen.

Onderbouwing

Dit waarborgt objectieve toetsing van dienstverlening en beveiliging.

G23 – Transparantie in logging en processen

Toelichting

Leveranciers bieden volledige inzage in logging, prestaties en operationele processen.

Onderbouwing

Transparantie is noodzakelijk voor toezicht, controle en incidentanalyse.

G24 – Geen beperkingen op toezicht

Toelichting

Contracten bevatten geen beperkingen die toezicht of controle door gemeenten belemmeren.

Onderbouwing

Dit voorkomt afhankelijkheid en waarborgt bestuurlijke controle.

G25 – Scheiding control-plane en uitvoering

Toelichting

Beheer van cloudvoorzieningen wordt zodanig ingericht dat gemeenten of onafhankelijke derden essentiële beheertaken kunnen uitvoeren zonder exclusieve afhankelijkheid van de leverancier.

Onderbouwing

Dit voorkomt volledige afhankelijkheid van leveranciers voor operationeel beheer en maakt onafhankelijk toezicht en sturing mogelijk.

6.6 Cluster 6 – Continuïteit

G26 – Contractuele borging continuïteit en incidentrespons

Toelichting

Continuïteit en incidentrespons worden expliciet contractueel vastgelegd.

Onderbouwing

Dit waarborgt dat leveranciers verantwoordelijk zijn voor het leveren van afgesproken beschikbaarheids- en herstelniveaus.

G27 – Periodieke tests van herstel- en uitwijkscenario's

Toelichting

Herstel- en uitwijkprocedures worden periodiek getest.

Onderbouwing

Dit valideert de werking van continuïteitsmaatregelen en voorkomt schijnzekerheid.

G28 – Verplichte informatievoorziening bij verstoringen

Toelichting

Leveranciers zijn verplicht gemeenten tijdig en volledig te informeren bij verstoringen.

Onderbouwing

Dit maakt snelle en effectieve besluitvorming mogelijk tijdens incidenten.

G29 – Geo-redundantie

Toelichting

Systemen worden verdeeld over meerdere geografische locaties en datacenters.

Onderbouwing

Dit beschermt tegen uitval van één locatie of regio.

G30 – Topografische spreiding

Toelichting

Systemen worden verspreid over geografisch gescheiden regio's binnen de EU.

Onderbouwing

Dit verkleint de impact van grootschalige verstoringen zoals geopolitieke gebeurtenissen of infrastructuurstoringen.

G31 – Crisis- en escalatieprocedures

Toelichting

Er zijn duidelijke en geteste procedures voor incidentrespons en escalatie.

Onderbouwing

Dit zorgt voor snelle en gecontroleerde reactie bij verstoringen en beperkt de impact van incidenten.

6.7 Cluster 7 – Dataherstel en databeschikbaarheid

G32 – Inzicht in back-up- en herstelprocessen

Toelichting

Gemeenten krijgen volledig inzicht in back-up- en herstelprocessen.

Onderbouwing

Dit maakt controle en toetsing van herstelmogelijkheden mogelijk.

G33 – Geen afhankelijkheid van één leverancier voor herstel

Toelichting

Herstel van data is niet afhankelijk van één leverancier of platform.

Onderbouwing

Dit voorkomt dat herstel onmogelijk wordt bij uitval van een leverancier.

G34 – Scheiding van back-up- en productieomgeving

Toelichting

Back-upomgevingen zijn logisch en organisatorisch gescheiden van productieomgevingen.

Onderbouwing

Dit voorkomt dat incidenten in productie ook back-ups raken.

G35 – Aantoonbaar geteste herstelprocedures

Toelichting

Herstel- en uitwijkprocedures worden periodiek getest en gevalideerd.

Onderbouwing

Niet-geteste back-ups geven schijnzekerheid en vergroten het risico op falend herstel.

G36 – Data shattering

Toelichting

Data wordt logisch en/of fysiek gescheiden opgeslagen over meerdere omgevingen.

Onderbouwing

Dit beperkt de impact van datalekken, cyberaanvallen en systeemfalen.

G37 – Onafhankelijke restore mogelijkheid

Toelichting

Data kan worden hersteld zonder afhankelijkheid van de oorspronkelijke leverancier.

Onderbouwing

Dit voorkomt afhankelijkheid bij incidenten en vergroot de herstelbaarheid.

G38 – Aantoonbaar herstel buiten leverancier

Toelichting

Herstel wordt aantoonbaar getest buiten de primaire leverancieromgeving.

Onderbouwing

Dit toont aan dat onafhankelijk herstel daadwerkelijk uitvoerbaar is.

6.8 SaaS-specifiek

S01 – Scheiding data en applicatie

Toelichting

Data is logisch gescheiden van applicatielogica en zelfstandig beschikbaar.

Onderbouwing

Dit voorkomt lock-in en maakt hergebruik en migratie mogelijk.

S02 – Volledige data-export inclusief metadata

Toelichting

SaaS-oplossingen faciliteren volledige export van data, inclusief metadata, in open formaten.

Onderbouwing

Dit maakt migratie en hergebruik buiten de applicatie mogelijk.

S03 – Datamobiliteit zonder applicatie-afhankelijkheid

Toelichting

Data is zelfstandig bruikbaar zonder afhankelijkheid van de oorspronkelijke SaaS-applicatie.

Onderbouwing

Dit voorkomt lock-in op applicatieniveau.

S04 – Transparantie subverwerkers

Toelichting

Leveranciers geven volledig inzicht in subverwerkers.

Onderbouwing

Dit maakt ketenrisico's inzichtelijk.

S05 – Toegangsbeperking leverancier

Toelichting

Toegang van leveranciers tot data wordt beperkt en gecontroleerd.

Onderbouwing

Dit verkleint risico op ongeautoriseerde toegang.

S06 – Meldplicht wijziging subverwerkers

Toelichting

Wijzigingen in subverwerkers worden vooraf gemeld.

Onderbouwing

Dit voorkomt onverwachte risico's.

S07 – Continuïteit bij beëindiging

Toelichting

Leveranciers ondersteunen continuïteit bij beëindiging.

Onderbouwing

Dit maakt gecontroleerde overgang mogelijk.

S08 – Toegang tijdens migratie

Toelichting

Gemeenten behouden toegang tot systemen tijdens migratie.

Onderbouwing

Dit voorkomt dat migratie wordt belemmerd.

S09 – Lifecycle en roadmap transparantie

Toelichting

Leveranciers geven inzicht in lifecycle en productontwikkeling.

Onderbouwing

Dit ondersteunt strategische planning en migratie.

S10 – Continuïteit bij faillissement

Toelichting

Continuïteitsvoorzieningen zoals escrow-regelingen worden ingericht voor SaaS-oplossingen.

Onderbouwing

Dit waarborgt voortzetting van dienstverlening bij uitval van de leverancier.

6.9 PaaS/IaaS-specifiek

P01 – Infrastructure as Code

Toelichting

Infrastructuur wordt volledig vastgelegd in code en is reproduceerbaar en overdraagbaar.

Onderbouwing

Dit is een essentiële randvoorwaarde voor portabiliteit en herbouwbaarheid van systemen.

P02 – Volledige configuratietoegang

Toelichting

Gemeenten hebben toegang tot alle configuraties van infrastructuur en platform.

Onderbouwing

Dit maakt onafhankelijk beheer en migratie mogelijk.

P03 – Reproduceerbare omgevingen

Toelichting

Omgevingen zijn volledig reproduceerbaar.

Onderbouwing

Dit ondersteunt portabiliteit en herstel.

P04 – Control-plane binnen EU

Toelichting

Control-plane componenten bevinden zich binnen de EU.

Onderbouwing

Dit voorkomt externe juridische beïnvloeding.

P05 – Onafhankelijk beheer mogelijk

Toelichting

Beheer kan door derden of de gemeente zelf worden uitgevoerd.

Onderbouwing

Dit voorkomt afhankelijkheid van leveranciers.

P06 – Logging en monitoring

Toelichting

Volledige logging en monitoring zijn beschikbaar voor gemeenten.

Onderbouwing

Dit maakt toezicht en analyse mogelijk.

P07 – Geo-redundantie

Toelichting

Infrastructuur is over meerdere locaties verdeeld.

Onderbouwing

Dit borgt continuïteit.

P08 – Periodieke hersteltests

Toelichting

Herstelprocedures worden regelmatig getest.

Onderbouwing

Dit voorkomt falend herstel.

P09 – Onafhankelijk herstel mogelijk

Toelichting

Herstel kan onafhankelijk van leverancier plaatsvinden.

Onderbouwing

Dit vergroot weerbaarheid.

P10 – Transparantie infrastructuur

Toelichting

Gemeenten krijgen inzicht in de onderliggende infrastructuur.

Onderbouwing

Dit maakt afhankelijkheden zichtbaar en beheersbaar.

P11 – Parallele multi-stack inzet (continuïteit en uitwijkbaarheid)

Toelichting

Workloads worden gelijktijdig operationeel gehouden op meerdere technologiestacks, afgestemd op het vereiste beveiligingsniveau.

Onderbouwing

Dit voorkomt downtime doordat direct kan worden overgeschakeld bij uitval van één stack zonder herconfiguratie of herbouw.

7

Bijlage: BBN beveiligingsniveau's

In dit hoofdstuk worden BBN-niveau's nader toegelicht. De toelichting beschrijft de risico's waarop focus ligt in het betreffende beveiligingsniveau, de kenmerken van de beveiligingsoplossing en de vereiste, respectievelijk gewenste cloud-beheersmaatregelen die van toepassing zijn op het betreffende beveiligingsniveau.

BBN1 – Laag (beperkt kritisch)

Voor BBN1-workloads wordt geborgd dat overstapmogelijkheden bestaan, zonder dat directe redundantie noodzakelijk is.

Focus	Kenmerken
De focus ligt op: • operationele continuïteit (R6) • herstelbaarheid van data (R7) Daarnaast wordt basis portabiliteit geborgd zodat: • toekomstige migratie mogelijk blijft (R2, R4 – nevengeschiedt) • geen onomkeerbare afhankelijkheid ontstaat (R5) Jurisdictie (R3) speelt beperkt een rol	Een tweede stack hoeft niet actief te draaien, maar dient wel beschikbaar en startbaar te zijn. Gebruik van niet-EU oplossingen is acceptabel, mits: • geen gevoelige data wordt verwerkt • geen kritisch proces wordt ondersteund

Verplichte beheersmaatregelen (conform matrix – R6, R7)

- contractuele borging continuïteit en incidentrespons (G26–G31)
- back-up en herstel ingericht en aantoonbaar getest (G32–G38)

Gewenst beheersmaatregelen (ondersteunend voor R1, R2, R4, R5)

- data exporteerbaar (G07)
- basis exit-strategie aanwezig (G09)
- Infrastructure as Code voorbereid (P01)
- eenvoudige migratiemogelijkheid naar alternatieve omgeving
- alternatieve omgeving voorbereid (cold/warm standby)

4.3.2. BBN2 – Middel (bedrijfskritisch)

Voor BBN2-workloads wordt een tweede technologiystack ingericht die is getest en binnen vooraf bepaalde tijd activeerbaar is.

Focus	Kenmerken
De focus ligt op: • continuïteit van dienstverlening (R6) • herstelbaarheid van data en systemen (R7) • vermijden van concentratie (R1) en lock-in (R2) • beheersing van afhankelijkheden van non-EU (R4) en in governance (R5) Daarnaast wordt basis portabiliteit geborgd zodat: • overstap mogelijk is zonder herontwerp • afhankelijkheid van één leverancier wordt beperkt • governance en controle behouden blijven Nevengeschiedt wordt rekening gehouden met: • jurisdictierisico's (R3), door beheersing en mitigatie	Tweede stack is technisch ingericht, wordt periodiek getest, maar is niet permanent actief. Overstap naar andere stack vereist geen herontwerp en kan beperkte downtime bevatten. Gebruik van non-EU oplossingen is alleen toegestaan indien beheerst en gemitigeerd en met aantoonbaar migratiepad richting EU.

Verplicht beheersmaatregelen (volledige dekking primaire risico's)

Architectuur en afhankelijkheden (R1, R2, R4)

- multi-stack voorbereid en inzetbaar (P11)
- reproduceerbare omgevingen (P01–P03)
- gebruik van open standaarden (G06)
- volledige data-export en toegang (G07, G08)
- contractueel geborgde exit en migratie (G09, G17–G21)
- spreiding van workloads en leveranciers (G01–G05)

Governance (R5)

- transparantie in logging en processen (G23)
- geen beperkingen op toezicht (G24)
- scheiding control-plane en uitvoering (G25)

Continuïteit (R6)

- warm standby omgeving
- geo-redundantie (G29, P07)
- periodieke failover-tests (G27, P08)
- contractuele incidentrespons (G26, G31)
- continuïteit bij beëindiging (S07, S08, S10)

Dataherstel (R7)

- aantoonbaar geteste herstelprocedures (G35)

- scheiding back-up en productie (G34)
- geen afhankelijkheid van één partij voor herstel (G33)
- inzicht in back-upketen (G32)
- onafhankelijk herstel mogelijk (P09)

SaaS/PaaS invulling

- datamobilititeit en scheiding data/applicatie (S01–S03)
- configuratie- en infrastructuurcontrole (P01–P03)

Gewenste beheersmaatregelen (jurisdictie – R3)

- EU/EER positionering of gelijkwaardig (G11)
- transparantie eigendom en subverwerkers (G12, S04–S06)
- data-eigendom expliciet vastgelegd (G13)
- mitigatie buitenlandse toegang (G14–G16)
- control-plane in EU (P04)
- onafhankelijk beheer en logging-uitbreiding (P05, P06)

4.3.3. BBN3 – Hoog (maatschappelijk kritisch)

Voor BBN3-workloads worden meerdere technologiestacks gelijktijdig actief gehouden, zodat:

- directe omschakeling mogelijk is
- geen dataverlies optreedt
- geen herconfiguratie nodig is

Focus	Kenmerken
De focus ligt op: • ononderbroken continuïteit (R6) • volledige herstelzekerheid zonder dataverlies (R7) • strategische autonomie en onafhankelijkheid (R1, R2, R4, R5) • juridische en geopolitieke beheersing (R3) Daarbij wordt geborgd dat: • geen single point of failure bestaat • geen afhankelijkheid van één leverancier of ecosysteem ontstaat • volledige controle over data, processen en infrastructuur behouden blijft	• active-active of hot standby • real-time synchronisatie • automatische failover • geen herconfiguratie bij uitval Geen afhankelijkheid van: • dezelfde leverancier (R1) • dezelfde control-plane (R5) • niet-EU jurisdicties (R3) Gebruik van non-EU oplossingen is niet toegestaan.

Verplichte beheersmaatregelen:

Architectuur en afhankelijkheden (R1, R2, R4)

- parallel draaiende multi-cloud / multi-vendor omgevingen (G02, G04, G05, P11)
- vendor-agnostische architectuur en open standaarden (G06, G10)
- volledige data- en configuratieportabiliteit (G07, G08, P02, P03)
- contractueel afdwingbare exit- en migratievoorwaarden (G09, G17–G21)

Juridictie en soevereiniteit (R3)

- verwerking binnen EU/EER of gelijkwaardig beschermingsniveau (G11, P04)
- volledige transparantie over eigendom en subverwerkers (G12, S04–S06)
- data-eigendom expliciet bij de organisatie (G13)
- maatregelen tegen ongewenste buitenlandse toegang (G14, G15, G16)

Governance en controle (R5)

- scheiding tussen control-plane en uitvoering (G25)
- onafhankelijk beheer en toezicht mogelijk (G22, P05)
- volledige transparantie in logging en processen (G23, P06)
- geen beperkingen op audit en toezicht (G24)

Continuïteit (R6)

- active-active of hot standby architectuur
- geo-redundantie en topografische spreiding (G29, G30, P07)
- automatische failover zonder handmatige interventie
- periodieke en aantoonbare failover-tests (G27, P08)
- contractueel geborgde incidentrespons en escalatie (G26, G31)
- continuïteit bij beëindiging en migratie (S07, S08, S10)

Dataherstel en robuustheid (R7)

- real-time replicatie en data shattering (G36)
- volledige scheiding van back-up en productie (G34)
- onafhankelijke restore-mogelijkheid buiten leverancier (G37, G38, P09)
- aantoonbaar geteste herstelprocedures (G35)
- geen afhankelijkheid van één partij voor herstel (G33)
- volledig inzicht in back-upketen (G32)

SaaS-specifiek (indien van toepassing)

- scheiding tussen data en applicatie (S01)
- volledige datamobiliteit zonder afhankelijkheid (S02, S03)
- transparantie in lifecycle en roadmap (S09)

8

Bijlage:

Soevereiniteitsniveaus

GEMMA

In dit hoofdstuk worden de soevereiniteitsniveaus uit de GEMMA nader toegelicht. De toelichting beschrijft per niveau het toepassingsgebied in termen van GEMMA-domeinen, de soevereiniteitseisen en de relatie naar de cloud-beheersmaatregelen.

S1 – Hoog geclassificeerd

Toepassing:

- Openbare orde en veiligheid
- crisismanagement
- kritieke infrastructuurbesturing

Eisen:

- volledige operationele controle bij overheid
- geen afhankelijkheid van externe control planes
- hardware, software en beheer binnen EU / nationale controle
- maximale isolatie van externe invloeden

Relatie met risico's:

- R3 (jurisdictie): volledig geëlimineerd
- R6 (continuïteit): maximale waarborgen
- R7 (dataherstel): volledig autonoom herstel

S2 – Soevereine overheidscloud

Toepassing:

- sociaal domein
- burgerzaken
- persoonsgegevens (hoog vertrouwelijk)

Eisen:

- verwerking volledig binnen EU/EER
- juridische afscherming tegen extraterritoriale claims
- encryptiesleutels onder gemeentelijke controle

- transparantie in supply chain

Relatie met risico's:

- R3: sterk beperkt
- R2: migratie moet mogelijk blijven
- R5: strikte governance

S3 – EU/NL cloud met eisen

Toepassing:

- bedrijfsvoering (ERP, HR)
- generieke gemeentelijke processen
- samenwerkingstools

Eisen:

- datalokatie binnen EU
- contractuele bescherming (GIBIT)
- exit-strategie verplicht
- open standaarden aanbevolen

Relatie met risico's:

- R1: spreiding verplicht
- R2: beperken lock-in
- R4: migratiepad EU

S4 – Marktccloud (hyperscaler)

Toepassing:

- niet-kritieke applicaties
- publieke informatie
- standaard SaaS

Eisen:

- minimale compliance (AVG, BIO)
- transparantie leverancier
- exit-mogelijkheid (basis)

Relatie met risico's:

- R1: toegestaan maar monitoren
- R3: expliciet risico accepteren
- R4: tijdelijk gebruik

9

Bijlage:

Begrippenlijst

Term	Betekenis
Afhankelijkheid (leveranciers-afhankelijkheid)	De mate waarin een organisatie afhankelijk is van één leverancier, technologie of ecosysteem voor het functioneren van systemen of dienstverlening. Deze afhankelijkheid kan technisch, contractueel of organisatorisch van aard zijn.
Autonomie (digitale autonomie)	Mate van bestuurlijke en operationele handelingsvrijheid zodat gemeenten hun digitale infrastructuur zelfstandig beheren en keuzes kunnen maken.
BBN	De Basisbeveiligingsniveaus (BBN) bepalen de vereiste set aan beveiligingsmaatregelen. De hoogste score op een van de BIV-aspecten bepaalt welk BBN-niveau (BBN1, BBN2 of BBN3) van toepassing is op de IT-oplossing die het proces ondersteunt.
Bi-Modal	IT-strategie die uitgaat van twee type IT-systemen: Mode 1 (Regulier): Focus op stabiliteit, continuïteit en maximale soevereiniteit voor kritieke kernprocessen (sociaal domein, burgerzaken, OOV). Mode 2 (Experimenteel): Focus op snelheid en innovatie voor kortcyclische projecten, waarbij tijdelijk gebruik van de Mondiale Stack (Kavel 1B/2B) vaker voorkomt, mits de portabiliteit naar de Europese Stack geborgd blijft.
BIV-classificatie	Methode op de datagevoeligheid én de bedrijfskritiekheid van een bedrijfsproces of IT-oplossing vast te stellen. • Beschikbaarheid (B): De mate waarin de dienst of IT-oplossing beschikbaar moet zijn voor gebruikers op de momenten dat zij die nodig hebben. • Integriteit (I): De mate waarin de informatie juist, volledig en actueel moet zijn (ook wel betrouwbaarheid genoemd). • Vertrouwelijkheid (V): De mate waarin informatie beschermd moet worden tegen onbevoegde inzage
Cloudprovider	Een aanbieder van cloudinfrastructuur of -diensten (zoals IaaS, PaaS of SaaS) waarop applicaties en data worden gehost.

Control-plane	De control-plane omvat de beheerlaag van een IT-omgeving waarin configuratie, orchestration, provisioning en aansturing van systemen plaatsvindt. Dit betreft onder andere: • beheerinterfaces • API's • orchestration tooling (bijv. Kubernetes control-plane) • identity- en accessmanagement op beheerniveau De control-plane is essentieel voor het functioneren en beheer van systemen en vormt daarmee een kritisch onderdeel van afhankelijkheids- en governancevraagstukken. Wanneer de control-plane volledig door een leverancier wordt beheerd, ontstaat directe afhankelijkheid voor operationeel beheer.
Data shattering	Het zodanig opsplitsen van data in meerdere logisch of fysiek gescheiden datasets, zodat compromittering of verlies van één dataset niet leidt tot volledige uitval of dataverlies.
Exit-strategie	De vooraf vastgelegde aanpak om een leverancier of oplossing gecontroleerd te verlaten, inclusief migratie van data, systemen en processen naar een alternatieve omgeving.
Georedundantie	Het opslaan en verwerken van data en systemen over meerdere geografische locaties, zodat uitval van één locatie geen impact heeft op de beschikbaarheid.
Haven	Haven is een door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) ontwikkelde referentie-architectuur en implementatiestandaard voor cloud-native platformhosting, gebaseerd op Kubernetes. Het doel van Haven is om applicaties op een gestandaardiseerde, overdraagbare en platformonafhankelijke manier te kunnen deployen en beheren, zodat: • applicaties tussen cloudomgevingen kunnen worden verplaatst • samenwerking tussen gemeenten wordt bevorderd • afhankelijkheid van specifieke cloudproviders wordt verminderd Haven beschrijft hoe een platform is ingericht, en is daarmee een architectuurkader, geen techniek. Concreet stelt Haven eisen aan de inrichting van Kubernetes.

HavenPlus	HavenPlus is een uitbreiding op Haven en omvat een set van gestandaardiseerde aanvullende platformdiensten die nodig zijn voor productieklare omgevingen. Deze diensten omvatten onder andere: • monitoring en logging • identity & access management • certificaatbeheer • database- en platformdiensten Deze diensten kunnen ook worden afgenomen bij de cloudaanbieders. Echter, door hiervoor zelf componenten te hosten blijft het geheel onafhankelijk van een specifieke provider (cloud agnostisch) en soeverein.
IaaS (Infrastructure as a Service)	Cloudmodel waarbij infrastructuur zoals compute, opslag en netwerken als dienst wordt aangeboden, waarbij de gebruiker controle heeft over de configuratie.
Infrastructure as Code (IaC)	Methode voor het inrichten en beheren van IT-infrastructuur door middel van machineleesbare configuratiebestanden en scripts, waarmee infrastructuur geautomatiseerd, consistent en reproduceerbaar wordt opgebouwd. In plaats van handmatige configuratie worden alle componenten — zoals netwerk, compute, opslag en platformdiensten — vastgelegd in versiebeheerbare code. Hiermee kunnen omgevingen: • volledig opnieuw worden opgebouwd • consistent worden beheerd • worden uitgerold op verschillende cloudplatforms IaC is een generieke techniek en staat los van specifieke platforms of architecturen. Onderscheid met Haven en HavenPlus • IaC = hoe je bouwt (techniek) • Haven = hoe het platform is ontworpen (architectuur) • HavenPlus = welke platformdiensten beschikbaar zijn (invulling) IaC kan worden gebruikt om Haven- en HavenPlus-omgevingen uit te rollen, maar is daar conceptueel los van.
Lock-in	De situatie waarin een organisatie niet of alleen tegen hoge kosten kan overstappen naar een andere leverancier of technologie, door afhankelijkheid van propriëtaire standaarden, dataformaten of integraties. De overstap is gemoeid met een complexe juridische en/of technische migratie met lange doorloop en hoge risico's op continuïteitsverstoringen in de uitvoeringsorganisatie van gemeenten.

Multi-provider strategie	Het gelijktijdig inzetten van meerdere cloudproviders om risico's van afhankelijkheid en uitval te beperken.
Multi-stack strategie	Architectuurprincipe waarbij workloads gelijktijdig operationeel zijn op meerdere technologisch verschillende stacks, zodat bij uitval of compromittering direct kan worden overgeschakeld zonder herconfiguratie of migratie.
PaaS (Platform as a Service)	Cloudmodel waarbij een platform wordt aangeboden voor het ontwikkelen en draaien van applicaties, zonder dat de onderliggende infrastructuur door de gebruiker wordt beheerd.
Portabiliteit	De mate waarin systemen, data en applicaties eenvoudig kunnen worden verplaatst tussen verschillende omgevingen of leveranciers.
Reproduceerbaarheid	Het vermogen om een IT-omgeving volledig opnieuw op te bouwen op basis van configuraties en code, zonder handmatige handelingen.
SaaS (Software as a Service)	Cloudmodel waarbij applicaties volledig als dienst worden aangeboden en beheerd door de leverancier, inclusief infrastructuur, platform en software.
Soevereiniteit	Mate waarin de kans is verlaagd dat statelijke actoren met offensief cyberprogramma onze bedrijfsvoering plat kunnen leggen of zich ongeautoriseerd toegang verschaffen tot onze data.
Technologiestack	De combinatie van technologieën waarop een systeem draait, zoals: • cloudprovider • besturingssysteem • runtime • containerplatform
Verkaveling	Het verdelen van systemen, data en functionaliteiten over meerdere logisch en organisatorisch gescheiden omgevingen of leveranciers om afhankelijkheden en risico's te beperken.

10

Bijlage PvE Gemeentelijke Cloud

ID	Eis/ Wens	Toepassings- gebied	Risico	Risico-adressering	PvE-bepaling	Toelichting	Borging	Bewijs	Aan te leveren bij aanbesteding
G01	Eis	Algemeen	R1	Afhankelijkheid van één leverancier of ecosysteem	Beperking leveranciersafhankelijkheid	Contractuele bepalingen staan de inzet van andere leveranciers toe en voorkomen afhankelijkheid van één partij.	Contractueel	Contract	Conceptcontract
G02	Eis	Algemeen	R1	Afhankelijkheid van één leverancier of ecosysteem	Multi-provider inzet	De gemeente kan meerdere leveranciers gelijktijdig inzetten en combineren binnen één oplossing of architectuur.	Contractueel / Architectonisch	Architectuurdocument	Architectuurbeschrijving
G03	Eis	Algemeen	R1	Afhankelijkheid van één leverancier of ecosysteem	Inzicht in ketenafhankelijkheden	Leverancier verschaft volledig inzicht in onderliggende infrastructuur, subverwerkers en afhankelijkheden.	Contractueel	Ketenoverzicht	Subverwerkersoverzicht
G04	Eis	Algemeen	R1	Afhankelijkheid van één leverancier of ecosysteem	Spreiding van kritieke workloads	Kritieke workloads kunnen technisch worden verdeeld over meerdere omgevingen.	Architectonisch	Architectuurdocument	Architectuurprincipes
G05	Eis	Algemeen	R1	Afhankelijkheid van één leverancier of ecosysteem	Verkaveling van systemen en leveranciers	Functionele componenten en data worden verdeeld over meerdere logisch gescheiden omgevingen om afhankelijkheid en cascade failures te voorkomen.	Architectonisch	Architectuurdocument	Ontwerpbeschrijving
G06	Eis	Algemeen	R2	Beperkte verplaatsbaarheid van systemen, data en configuraties	Gebruik van open standaarden	Systemen maken gebruik van open standaarden zodat migratie en interoperabiliteit mogelijk blijven.	Technisch	Architectuurdocument	Technische beschrijving
G07	Eis	Algemeen	R2	Beperkte verplaatsbaarheid van systemen, data en configuraties	Volledige data-export inclusief metadata	Data inclusief structuur en metadata is volledig exporteerbaar in open formaat zodat migratie mogelijk blijft.	Technisch	Testrapport	Exportbeschrijving
G08	Eis	Algemeen	R2	Beperkte verplaatsbaarheid van systemen, data en configuraties	Toegang tot data en technische artefacten	Leverancier garandeert toegang tot configuraties, scripts en technische documentatie zodat systemen opnieuw ingericht kunnen worden.	Contractueel	Contract	Verklaring toegang
G09	Eis	Algemeen	R2	Beperkte verplaatsbaarheid van systemen, data en configuraties	Contractueel vastgelegde exit- en migratievoorwaarden	Exit en migratie zijn vooraf contractueel geregeld inclusief ondersteuning door leverancier.	Contractueel	Contract	Exitplan
G10	Eis	Algemeen	R2	Beperkte verplaatsbaarheid van systemen, data en configuraties	Vendor-agnostische architectuur	Oplossing is ontworpen zonder afhankelijkheid van specifieke leverancierscomponenten.	Architectonisch	Architectuurdocument	Architectuurtoelichting
G11	Eis	Algemeen	R3	Afhankelijkheid van niet-Europese jurisdicties en digitale infrastructuren	EU/EER-jurisdictie of gelijkwaardig beschermingsniveau	Data en dienstverlening vallen onder Europese wetgeving of gelijkwaardige bescherming.	Contractueel	Contract	Juridische structuur
G12	Eis	Algemeen	R3	Afhankelijkheid van niet-Europese jurisdicties en digitale infrastructuren	Transparantie eigendomsstructuur en zeggenschap	Leverancier geeft inzicht in eigendom en governance zodat juridische afhankelijkheden inzichtelijk zijn.	Contractueel	Overzicht	Eigendomsstructuur
G13	Eis	Algemeen	R3	Afhankelijkheid van niet-Europese jurisdicties en digitale infrastructuren	Data-eigendom bij gemeente	Alle data blijft volledig eigendom van de gemeente.	Contractueel	Contract	Verklaring
G14	Eis	Algemeen	R3	Afhankelijkheid van niet-Europese jurisdicties en digitale infrastructuren	Verplichting tot juridisch betwisten van datavorderingen	Leverancier betwist externe toegangsvorderingen en informeert de gemeente.	Contractueel	Verklaring	Leveranciersverklaring
G15	Eis	Algemeen	R3	Afhankelijkheid van niet-Europese jurisdicties en digitale infrastructuren	EU-by-design	Europese oplossingen vormen het uitgangspunt bij architectuurkeuzes.	Architectonisch	Architectuurdocument	Architectuurkeuze

ID	Eis/ Wens	Toepassings- gebied	Risico	Risico-adressering	PvE-bepaling	Toelichting	Borging	Bewijs	Aan te leveren bij aanbesteding
G16	Eis	Algemeen	R3	Afhankelijkheid van niet-Europese jurisdicties en digitale infrastructuren	Beperking inzet niet-EU leveranciers	Niet-EU leveranciers alleen indien geen alternatief beschikbaar is.	Contractueel	Motivatie	Onderbouwing
G17	Eis	Algemeen	R4	Structurele afhankelijkheid door beperkte Europese alternatieven	Geen contractuele blokkades voor migratie	Contracten bevatten geen beperkingen op overstap naar alternatieve leveranciers.	Contractueel	Contract	Contract
G18	Wens	Algemeen	R4	Structurele afhankelijkheid door beperkte Europese alternatieven	Recht op periodieke heroverweging	Gemeente kan contract periodiek evalueren en aanpassen.	Contractueel	Contract	Herijkingsmechanisme
G19	Wens	Algemeen	R4	Structurele afhankelijkheid door beperkte Europese alternatieven	Ondersteuning bij toetsing alternatieven	Leverancier levert informatie voor vergelijking van alternatieven.	Procesmatig	Rapport	Beschrijving aanpak
G20	Eis	Algemeen	R4	Structurele afhankelijkheid door beperkte Europese alternatieven	Verplicht migratieplan	Er is een toetsbaar en uitvoerbaar migratieplan beschikbaar.	Procesmatig	Plan	Migratieplan
G21	Eis	Algemeen	R4	Structurele afhankelijkheid door beperkte Europese alternatieven	Tijdelijkheid niet-EU oplossingen	Gebruik van niet-EU oplossingen is expliciet tijdelijk en wordt periodiek heroverwogen.	Contractueel	Contract	Motivatie
G22	Eis	Algemeen	R5	Onvoldoende functiescheiding en governance-afhankelijkheid	Onafhankelijk audit- en toezichtrecht	Gemeente kan audits laten uitvoeren door onafhankelijke partijen op dienstverlening en beveiliging.	Contractueel	Auditrapport	Auditafspraken
G23	Eis	Algemeen	R5	Onvoldoende functiescheiding en governance-afhankelijkheid	Transparantie in logging en processen	Logging en processen zijn volledig inzichtelijk voor toezicht en controle.	Technisch	Monitoringrapport	Loggingbeschrijving
G24	Eis	Algemeen	R5	Onvoldoende functiescheiding en governance-afhankelijkheid	Geen beperkingen op toezicht	Leverancier legt geen beperkingen op voor toezicht door derden.	Contractueel	Contract	Verklaring
G25	Eis	Algemeen	R5	Onvoldoende functiescheiding en governance-afhankelijkheid	Scheiding control-plane en uitvoering	Beheer kan onafhankelijk van leverancier plaatsvinden.	Architectonisch	Architectuurdocument	Beheermodel
G26	Eis	Algemeen	R6	Onvoldoende operationele continuïteit bij verstoringen	Contractuele borging continuïteit en incidentrespons	Continuïteit en incidentafhandeling zijn contractueel vastgelegd inclusief responstijden.	Contractueel / Procesmatig	SLA	Continuïteitsplan
G27	Eis	Algemeen	R6	Onvoldoende operationele continuïteit bij verstoringen	Periodieke tests van herstel- en uitwijkscenario's	Herstel- en uitwijkprocedures worden periodiek getest en gevalideerd.	Procesmatig	Testrapport	Verklaring
G28	Eis	Algemeen	R6	Onvoldoende operationele continuïteit bij verstoringen	Verplichte informatievoorziening bij verstoringen	Gemeente wordt tijdig geïnformeerd bij incidenten en verstoringen.	Procesmatig	Rapport	Procesbeschrijving
G29	Eis	Algemeen	R6	Onvoldoende operationele continuïteit bij verstoringen	Geo-redundantie	Systemen zijn verdeeld over meerdere geografische locaties.	Architectonisch	Architectuurdocument	DR-ontwerp
G30	Eis	Algemeen	R6	Onvoldoende operationele continuïteit bij verstoringen	Topografische spreiding	Spreiding over geografisch gescheiden regio's.	Architectonisch	Architectuurdocument	Ontwerp
G31	Eis	Algemeen	R6	Onvoldoende operationele continuïteit bij verstoringen	Crisis- en escalatieprocedures	Incidentmanagement en escalatieprocessen zijn ingericht.	Procesmatig	Plan	Procedures
G32	Eis	Algemeen	R7	Onvoldoende borging van databeschikbaarheid en herstel	Inzicht in back-up- en herstelprocessen	Gemeente heeft inzicht in hoe data wordt beschermd en hersteld.	Procesmatig	Documentatie	Back-upbeschrijving
G33	Eis	Algemeen	R7	Onvoldoende borging van databeschikbaarheid en herstel	Geen afhankelijkheid van één leverancier voor herstel	Back-up en herstel zijn onafhankelijk uitvoerbaar van één leverancier.	Architectonisch	Architectuur	Beschrijving
G34	Eis	Algemeen	R7	Onvoldoende borging van databeschikbaarheid en herstel	Scheiding van back-up- en productieomgeving	Back-upomgeving is gescheiden van productieomgeving.	Architectonisch	Architectuurdocument	Ontwerpbeschrijving
G35	Eis	Algemeen	R7	Onvoldoende borging van databeschikbaarheid en herstel	Aantoonbaar geteste herstelprocedures	Herstelprocedures zijn getest en aantoonbaar effectief.	Procesmatig	Testrapport	Verklaring

ID	Eis/ Wens	Toepassings- gebied	Risico	Risico-adressering	PvE-bepaling	Toelichting	Borging	Bewijs	Aan te leveren bij aanbesteding
G36	Eis	Algemeen	R7	Onvoldoende borging van databeschikbaarheid en herstel	Data shattering	Data wordt zodanig gescheiden opgeslagen dat compromittering van één dataset niet leidt tot totaalverlies.	Architectonisch	Ontwerp	Beschrijving
G37	Eis	Algemeen	R7	Onvoldoende borging van databeschikbaarheid en herstel	Onafhankelijke restore mogelijkheid	Data kan hersteld worden zonder afhankelijkheid van de leverancier.	Architectonisch	Test	Beschrijving
G38	Eis	Algemeen	R7	Onvoldoende borging van databeschikbaarheid en herstel	Aantoonbaar herstel buiten leverancier	Herstel wordt getest buiten de primaire leverancieromgeving.	Procesmatig	Testrapport	Rapport
S01	Eis	SaaS	R2	Beperkte verplaatsbaarheid	Scheiding data en applicatie	Data is logisch gescheiden van applicatielogica zodat hergebruik mogelijk blijft.	Architectonisch	Architectuurdocument	Datamodel
S02	Eis	SaaS	R2	Beperkte verplaatsbaarheid	Volledige data-export	Data blijft functioneel bruikbaar na export.	Technisch	Testrapport	Exportbeschrijving
S03	Eis	SaaS	R3	Afhankelijkheid niet-EU	Transparantie subverwerkers	Volledig inzicht in subverwerkers en locaties.	Contractueel	Register	Subverwerkerslijst
S04	Eis	SaaS	R3	Afhankelijkheid niet-EU	Toegangsbeperking leverancier	Toegang tot data is beperkt, gecontroleerd en gelogd.	Technisch	Auditrapport	Securitybeschrijving
S05	Eis	SaaS	R6	Continuïteitsrisico	Continuïteit bij beëindiging	Dienst blijft beschikbaar tijdens exitfase.	Contractueel	Plan	Exitplan
S06	Eis	SaaS	R6	Continuïteitsrisico	Toegang tijdens migratie	Gemeente behoudt toegang tot data tijdens migratie.	Contractueel	Plan	Transitieplan
S07	Wens	SaaS	R4	Structurele afhankelijkheid	Lifecycle transparantie	Leverancier geeft inzicht in roadmap en lifecycle.	Procesmatig	Roadmap	Roadmap
S08	Eis	SaaS	R2	Beperkte verplaatsbaarheid	Datamobiliteit	Data kan onafhankelijk van applicatie worden hergebruikt.	Technisch	Test	Beschrijving
S09	Eis	SaaS	R3	Afhankelijkheid niet-EU	Meldplicht subverwerkers	Wijzigingen in subverwerkers worden actief gemeld.	Contractueel	Rapport	Meldprocedure
S10	Eis	SaaS	R1	Afhankelijkheid leverancier	Continuïteit bij faillissement	Escrow of vergelijkbare regeling voor continuïteit.	Contractueel	Contract	Escrowregeling
P01	Eis	PaaS/laaS	R2	Beperkte verplaatsbaarheid	Infrastructure as Code	Omgevingen zijn volledig reproduceerbaar via code.	Technisch	Repository	IaC voorbeeld
P02	Eis	PaaS/laaS	R2	Beperkte verplaatsbaarheid	Configuratie-toegang	Gemeente heeft toegang tot alle configuraties.	Technisch	Architectuurdocument	Toegangsmodel
P03	Eis	PaaS/laaS	R3	Afhankelijkheid niet-EU	Control-plane binnen EU	Control-plane valt onder EU-jurisdictie.	Architectonisch	Architectuurdocument	Architectuur
P04	Eis	PaaS/laaS	R5	Governance-afhankelijkheid	Logging en monitoring	Volledige inzichtelijkheid in prestaties en security.	Technisch	Monitoringrapport	Toolingbeschrijving
P05	Eis	PaaS/laaS	R6	Continuïteitsrisico	Geo-redundantie	Systemen verdeeld over locaties.	Architectonisch	Architectuurdocument	DR-ontwerp
P06	Eis	PaaS/laaS	R6	Continuïteitsrisico	Hersteltests	Herstel wordt periodiek getest.	Procesmatig	Testrapport	Verklaring
P07	Eis	PaaS/laaS	R5	Governance-afhankelijkheid	Onafhankelijk beheer	Beheer kan door derden worden uitgevoerd.	Contractueel	Governance	Beheermodel
P08	Wens	PaaS/laaS	R1	Concentratierisico	Transparantie infrastructuur	Inzicht in onderliggende infrastructuur en afhankelijkheden.	Contractueel	Documentatie	Infrastructuuroverzicht
P09	Eis	PaaS/laaS	R2	Beperkte verplaatsbaarheid	Reproduceerbare omgevingen	Omgevingen kunnen opnieuw worden opgebouwd.	Technisch	Code	Beschrijving
P10	Eis	PaaS/laaS	R6	Continuïteitsrisico	Onafhankelijk herstel	Herstel kan zonder leverancier plaatsvinden.	Architectonisch	Test	Beschrijving
P11	Eis	PaaS/laaS	R6	Continuïteitsrisico	Parallele multi-stack inzet	Workloads draaien gelijktijdig op meerdere technologiestacks zodat directe failover mogelijk is.	Architectonisch	Architectuurdocument	Architectuurbeschrijving

11

Bijlage

EMVI Gemeentelijke Cloud

EMVI	Risico	PvE	Waar beoordelen we op	Score	Omschrijving
EMVI1 – Marktspreiding & afhankelijkheden	R1	G01–G05, S10, P08, P11	Mate van multi-vendor inzet	5	Volledig multi-vendor ontwerp met aantoonbare spreiding van leveranciers en technologiestacks, zonder gedeelde kritieke componenten
				3	Beperkte multi-vendor inzet, gedeeltelijke spreiding
				1	Single vendor of sterke concentratie
EMVI1 – Marktspreiding & afhankelijkheden	R1	G01–G05, S10, P08, P11	Inzicht in ketenafhankelijkheden	5	Volledig inzicht in subverwerkers, infrastructuur en concentratierisico's
				3	Gedeeltelijk inzicht
				1	Geen of beperkt inzicht
EMVI1 – Marktspreiding & afhankelijkheden	R1	G01–G05, S10, P08, P11	Spreiding van workloads en systemen	5	Workloads aantoonbaar verdeeld over meerdere leveranciers/omgevingen met failover
				3	Beperkte spreiding
				1	Geen spreiding
EMVI2 – Portabiliteit & lock-in	R2	G06–G10, S01–S03, S08, P01–P03, P09	Gebruik van open standaarden	5	Volledig gebaseerd op open standaarden, geen proprietary afhankelijkheden
				3	Deels open, deels proprietary
				1	Sterk proprietary
EMVI2 – Portabiliteit & lock-in	R2	idem	Datamobilititeit en exporteerbaarheid	5	Volledige export inclusief metadata, direct bruikbaar elders
				3	Deels exporteerbaar
				1	Beperkte export
EMVI2 – Portabiliteit & lock-in	R2	idem	Reproduceerbaarheid en IaC	5	Volledig reproduceerbaar via IaC, aantoonbaar getest
				3	Gedeeltelijk reproduceerbaar
				1	Niet reproduceerbaar
EMVI3 – Juridische soevereiniteit	R3	G11–G16, S04–S06, S09, P04	EU-jurisdictie en control-plane	5	Volledig EU-gebaseerd inclusief control-plane en governance
				3	Gedeeltelijk EU
				1	Niet-EU afhankelijk
EMVI3 – Juridische soevereiniteit	R3	idem	Datacontrole en eigenaarschap	5	Volledige zeggenschap en contractuele borging
				3	Gedeeltelijk geborgd
				1	Onvoldoende geborgd

EMVI	Risico	PvE	Waar beoordelen we op	Score	Omschrijving
EMVI3 – Juridische soevereiniteit	R3	idem	Transparantie in keten en subverwerkers	5	Volledige transparantie inclusief wijzigingsmechanismen
				3	Beperkte transparantie
				1	Geen transparantie
EMVI4 – Toekomstvastheid & flexibiliteit	R4	G17–G21, S07, S09	Migratiemogelijkheden	5	Volledig uitgewerkt migratiepad, aantoonbaar uitvoerbaar
				3	Beperkt migratiepad
				1	Geen migratiemogelijkheid
EMVI4 – Toekomstvastheid & flexibiliteit	R4	idem	Contractuele flexibiliteit	5	Geen blokkades, volledige exit-ondersteuning
				3	Beperkte flexibiliteit
				1	Sterke lock-in
EMVI4 – Toekomstvastheid & flexibiliteit	R4	idem	Roadmap en lifecycle transparantie	5	Volledige roadmap en proactieve updatevisie
				3	Beperkt inzicht
				1	Geen inzicht
EMVI5 – Governance & transparantie	R5	G22–G25, P05–P07	Auditmogelijkheden	5	Volledig onafhankelijk auditrecht en uitvoering mogelijk
				3	Beperkt auditrecht
				1	Geen onafhankelijk auditrecht
EMVI5 – Governance & transparantie	R5	idem	Logging en transparantie	5	Volledige real-time inzage en controle
				3	Beperkt inzicht
				1	Geen inzicht
EMVI5 – Governance & transparantie	R5	idem	Onafhankelijk beheer en functiescheiding	5	Volledig gescheiden control-plane en beheer
				3	Gedeeltelijke scheiding
				1	Vendor lock-in beheer
EMVI6 – Continuïteit & herstel	R6–R7	G26–G38, S05–S06, P07–P11	Continuïteitsarchitectuur	5	Volledige geo-redundantie, multi-stack en failover
				3	Basis redundantie
				1	Onvoldoende
EMVI6 – Continuïteit & herstel	R6–R7	idem	Herstelcapaciteit	5	Volledig onafhankelijk herstel, aantoonbaar getest
				3	Beperkt herstel
				1	Herstel afhankelijk van leverancier
EMVI6 – Continuïteit & herstel	R6–R7	idem	Testbaarheid en validatie	5	Periodiek getest, inclusief failover en restore
				3	Beperkt getest
				1	Niet getest